

Inhuldiging SIOD-leerstoel 'Verminderen van sociale fraude en sociale dumping'

Situering van de leerstoel als rechtsfiguur binnen de onderzoeksfinanciering

Lieven Dejaegher, Inspecteur-generaal van Financiën, 09/11/2023

Mijnheer de vice-eersteminister, mijnheer de (vice-)rector, mijnheer de decaan, mijnheren de promotor en copromotor, mijnheer de Voorzitter van WASO, mijnheer de directeur van SIOD, dames en heren.

Het is voor mij een eer om hier vanavond als Inspecteur van Financiën uitgenodigd te zijn.

Ik zal alvast niet inzoomen op de inhoudelijke (bv. wat is de definitie van sociale fraude en sociale dumping) en beleidsaspecten van de leerstoel maar op de legistische en begrotingstechnische aspecten.

Momenteel ben ik als IF aan de slag bij de federale regering. Ik ben onder meer geaccrediteerd op de bevoegdheden Werkgelegenheidsbeleid (minister Dermagne) en Wetenschapsbeleid (staatssecretaris Dermine) In een vorig leven (legislatuur 2009-2014) ben ik nog voor de Vlaamse Regering geaccrediteerd geweest op het beleidsdomein Onderwijs (minister Smet). De codex Hoger Onderwijs is me dus niet onvertrouwd.

Een Inspecteur van Financiën heeft niets met de fiscus te maken maar is een begrotingsadviseur voor zowel de vakminister als de begrotingsminister. Een Inspecteur van Financiën vervult hierbij een dubbele rol, nl. zowel controleren als adviseren.

En het is vanuit mijn adviesrol dat ik begin 2023 volgende vragen vanuit de FOD WASO en de SIOD: **‘we zouden graag een leerstoel oprichten m.b.t. de maatschappelijke thema’s (het bestrijden van) sociale fraude en sociale dumping. Kan dat en zo ja, hoe moeten we dat aanpakken?’**

Principieel zag ik niet onmiddellijk een probleem in de mate dat de inhoud van de leerstoel aansluit bij maatschappelijke thema’s die behoren tot het federale bevoegdheidsdomein.

De vraag was niet dus of het mogelijk was maar eerder hoe. Ik deed navraag bij mijn federale IF-collega’s of er precedents waren ... maar... die bleken er nog niet te zijn. Gelet op mijn huidige en vroegere bevoegdheden vond ik het een uitdaging om samen met de FOD WASO en SIOD het nodige pionierswerk te vervullen... en het werd een hordenloop. Maar de finish werd finaal bereikt.

Maar vooraleer de vraag **‘hoe** pak je dat begrotingstechnisch concreet aan’ te kunnen beantwoorden, moest er eerst nog een andere belangrijke vraag worden beantwoord, namelijk wat is een leerstoel eigenlijk bekeken vanuit juridisch perspectief? Binnen de UGent zijn er immers 2 mogelijkheden: de leerstoel via bankgift of de leerstoel via leerstoelovereenkomst. En afhankelijk van de keuze

die hier gemaakt wordt, zit je in een ander regime. Binnen de ‘tienkamp’ van de aanvullende onderzoeksfinanciering vormen de overheidsopdrachten en het gesubsidieerd onderzoek twee grote deelcategorieën:

Overheidsopdrachten	Subsidies
Wet 17 juni 2016	Art. 179 Grondwet + Hoofdstuk III wet 22 mei 2003 begroting & comptabiliteit federale staat
Overheidsopdracht voor diensten (= wetenschappelijk contractonderzoek) - bestek	Subsidiekader (facultatief/gereguleerd of semi-gereguleerd)
Resultaatsverbintenis	Inspanningsverbintenis
BTW van toepassing	Geen BTW
Er mag winst gemaakt worden	Geen winst (maar overhead), kostendekkend
Belangrijke uitzondering (met dan weer een uitzondering binnen de uitzondering): Onderzoeks&Ontwikkelings-exceptie ¹ (art. 32 Wet OO)	Voor een subsidie is een wettelijke basis vereist: <ul style="list-style-type: none"> • ofwel in begrotingswet • ofwel afzonderlijke wet (bv. Fed-tWin, wet 21 juli 2017)

¹ De overheidsopdrachtenregelgeving is daarentegen wel toepasselijk op de opdrachten voor diensten van onderzoek en ontwikkeling die onder de CPV-codes **7300000-2** tot 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 en 73430000-5 vallen, voor zover aan de beide volgende voorwaarden is voldaan:

- de baten komen uitsluitend toe aan de aanbestedende overheid voor gebruik ervan in de uitoefening van haar eigen werkzaamheden, en;
- de verleende dienst wordt volledig door de aanbestedende overheid betaald.

<i>Leerstoelovereenkomst (met BTW)</i>	<i>Leerstoel met bankgift (zonder BTW)</i>
ESR 12 in de begroting	ESR 33 in de begroting

Aan dit schema kan op zich eigenlijk al een studiedag worden gewijd maar binnen de beschikbare tijd zal ik me proberen beperken tot de strikte essentie.

Belangrijke verschilpunten zijn:

- bij een overheidsopdracht (resultaatsverbintenis) is er in regel een bestek (met selectie- en gunningscriteria), is er het principe van mededinging, wordt er een offerte ingewacht, wordt er een contract afgesloten of een opdrachtbrief verstuurd, wordt er een waarborg gevraagd, wordt er enkel betaald na verstrekte en aanvaarde diensten, kunnen er boetes worden toegepast (en verwijlinteressen gevraagd bij laattijdige betaling), is er BTW van toepassing maar... mag de uitvoerder winst maken. De uitvoerder mag niet zomaar de onderzoeksresultaten aanwenden of extern publiceren;
- bij een subsidie (inspanningsverbintenis) is er geen bestek maar een 'subsidiekader' (met call for proposals waar mogelijk), mag er in principe geen winst worden gemaakt (kostendekkend) maar wordt er ook betaald indien er finaal geen of niet het verwachte resultaat wordt bereikt. Er is geen BTW van toepassing en er wordt (17%) overhead voorzien. Er is expliciet een wettelijke basis nodig: ofwel in de begrotingswet ofwel met een afzonderlijke wet (zoals bv. Fed-tWin).

Binnen de wetgeving OO is er dan weer de O&O-exceptie (voor O&O is wetgeving in principe niet van toepassing) met dan weer een uitzondering binnen de O&O-

exceptie: wetgeving OO wel voor toepassing voor O&O die onder bepaalde CPV-codes valt indien:

- 1) de overheid het onderzoek 100% financiert;
- 2) de baten uitsluitend toekomen aan de aanbestedende overheid voor gebruik ervan in de uitoefening van haar eigen werkzaamheden.

Theoretisch gezien is een leerstoelovereenkomst een O&O-opdracht buiten toepassingsgebied wetgeving overheidsopdrachten indien ofwel:

- er een cofinanciering is;
- de baten niet uitsluitend toekomen aan de aanbestedende overheid (met het integraal toewijzen van de intellectuele eigendomsrechten aan de universiteit als alternatief dus, een gedeeld intellectueel eigendomsrecht is ook een theoretische mogelijkheid);
- beiden: én cofinanciering én gebruiksrecht niet volledig bij de overheid.

Kort samengevat moesten er drie deelvragen worden beantwoord door WASO/SIOD om uit te maken of een leerstoel via de O&O-exceptie kon worden gefinancierd (leerstoelovereenkomst) of via een subsidie (leerstoel met bankgift):

1. wordt er voorzien in een 100% financiering door WASO/SIOD of is er is er een cofinanciering door de leerstoelhouder?
2. welke mate van academische vrijheid wordt toegestaan/is gewenst? Het werken met een leerstoelovereenkomst biedt immers de mogelijkheid te werken met doelstellingen of milestones (maar dan is BTW verschuldigd);
3. welke intellectuele eigendomsrechten worden er vooropgesteld?

De antwoorden op deze vragen waren:

1. er is een 100% financiering door de SIOD/FOD WASO;
2. er wordt een maximale academische vrijheidsgraad gewenst (geen inhoudelijke aansturing);
3. de intellectuele eigendomsrechten worden niet gedeeld maar blijven 100% bij de universiteit (dus geen gedeelde eigendomsrechten).

Op basis van deze antwoorden/keuzes werd de leerstoel gecatalogeerd als een leerstoel met bankgift en dus een **facultatieve subsidie** (met de U Gent als begunstigde), **niet-nominatim vermeld** in de begroting (libellé van de basisallocatie 235803452501 is 'Toelage aan academische leerstoel') met **flankerende wetsbepaling** in art. 2.23.1 WASO van de begrotingswet BC2023. De leerstoel wordt gematerialiseerd via een ministerieel subsidiebesluit per academiejaar (en dit in principe gedurende 5 academiejaren) met een 'eenzijdige verklaring van de modaliteiten (door de UGent)' als bijlage.

SIOD heeft dus **geen overeenkomst** afgesloten met de promotor om doelstellingen en milestones vast te leggen. Als Inspecteur van Financiën kan ik dan ook niet akkoord gaan met het artikel uit de Standaard van 23 september 2023 met als titel 'Leerstoelen zetten de geloofwaardigheid van onderzoekers onder druk'. Alle randvoorwaarden om de **academische vrijheid** van de professoren Jorens en Clesse te vrijwaren zijn voorzien. Ik kijk alvast uit naar de resultaten van het eerste werkjaar.

Ik dank jullie voor jullie aandacht.